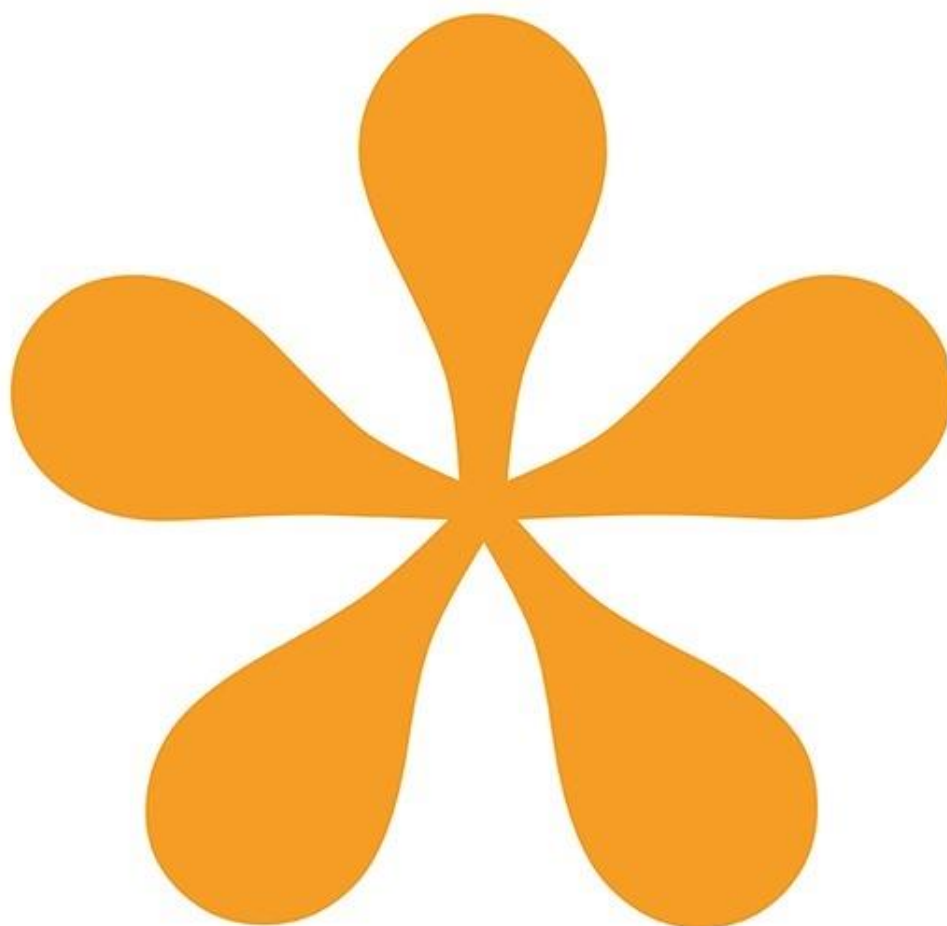




Litterære pusterom - Shared Reading i bruk

Prosjektrapport 2021-2023



Trøndelag fylkesbibliotek, 22.01.2024



INNHOOLD

1	Innledning	3
2	Bakgrunn	3
3	Mål og ideer for gjennomføring	4
4	Hva har vi gjort, og hva har vi lært?	6
4.1	Nærøysund	6
4.2	Meråker.....	7
4.3	Flatanger.....	8
4.4	Namsos.....	9
5	Avslutning og økonomi	11



1 INNLEDNING

Trøndelag fylkesbibliotek søkte Nasjonalbiblioteket om støtte på vegne av en gruppe folkebibliotek, og fikk tilsagn om aktivitetsmidler til prosjektet «Litterære pusterom – Shared Reading i bruk» i 2021. Målet for prosjektet har vært at Shared Reading-metoden skulle tas i bruk av bibliotek, slik at lesestunder for økt livskvalitet kunne tilbys nye målgrupper.

I denne rapporten forteller vi om bakgrunnen for prosjektet, vi deler erfaringer fra prosjektbibliotekene, og signert regnskap legges ved. Følgende kommuner har deltatt: Nærøysund, Namsos, Grong, Flatanger, Meråker, Heim og Hitra. Kari Hortman ved Trøndelag fylkesbibliotek har ledet prosjektet, med koordinering, motivasjon og faglig støtte. Rapporten bygger på delrapporter fra det enkelte prosjektbibliotek, selve prosjektsøknaden og prosjektleders notater underveis.

Prosjektaktiviteten ble forsinket på grunn av koronasituasjonen. Nasjonalbiblioteket har gitt anledning til utsettelse underveis.

2 BAKGRUNN

Bakgrunnen for prosjektet er den treårige satsingen "Litterære pusterom – Shared Reading for større livskvalitet". Denne satsingen var et samarbeid med Møre og Romsdal, og finansiert av Sparebankstiftelsen SMN.

Gjennom "Litterære pusterom – Shared Reading for bedre livskvalitet", fikk bibliotekansatte i Trøndelag mulighet til gratis kompetanseheving innen Shared Reading-metoden. Det har imidlertid vært en utfordring å få tatt i bruk den nye kunnskapen fra Shared Reading-kursene innenfor eksisterende rammer for bibliotekene. Det ble utgangspunktet for etableringen av "Litterære pusterom – Shared Reading i bruk".

Metoden som det er gitt kursing i er enkel; den går ut på å lese en skjønnlitterær tekst høyt i en gruppe, for så å ha en samtale om teksten etterpå. Først leser man en novelle, så et dikt. Fokuset i samtalen er ikke på litterær analyse, men på opplevelsen av teksten. Man undrer seg sammen. Målet er ikke å komme fram til en felles tolkning, men å bringe



inn forskjellige perspektiv og opplevelser av teksten, slik at man utvider opplevelsen for hverandre. Vi leser for å bli klokere på oss selv – og andre. Samtalen blir ledet av leselederen, som har lært metoden Shared Reading. Leselederen legger til rette for oppdagelse av litteratur og åpner opp for forskjellige innfallsvinkler, reaksjoner og innsikter. Shared Reading er en litterær, personlig og sosial opplevelse. Det dreier seg om gleden ved å lese, og dele opplevelsen av en tekst i fellesskap. Høytlesning gir ro og tilstedeværelse, tempoet senkes og fokuset øker.

Shared Reading-metoden er utviklet av Jane Davis og The Reader Organisation i Liverpool. I England er metoden mye brukt i helsesektoren, sykehus, helseinstitusjoner, for vanskeligstilte unge, i fengsel og rusomsorg. I Norge er den også knyttet til sykehus, men mest til bibliotek, åpne grupper for alle, eller spesifikt for ungdommer. I Norge er vi fortsatt i startfasen i bruk av metoden, men har en viss etablering i alle fylker. Dette er blant annet muliggjort gjennom prosjektet «Formidlingskompetanse i folkebibliotek» (FiF), som 10 fylkesbibliotek står bak. I løpet av FiF-prosjektet har fylkesbibliotekene tatt i bruk begrepet *samlesing* parallelt med det engelske Shared Reading.

Noe av det som er helsebringende ved Shared Reading:

- Fremmer mentalt velvære: Det er beroligende å bli lest for
- Bedrer konsentrasjonsevnen: Fordypning i tekst
- Utfordrer fastlåst tankesett om deg selv og andre
- Setter ord på tanker og følelser
- Gir hjelp til å uttrykke seg om vanskelige tanker og følelser
- Gir hjelp til å lage en ny historie om seg selv og egen identitet.

Selv om det er mange helsebringende effekter av å møtes rundt litteratur på denne måten, er hovedfokuset på litteraturen og den felles opplevelsen av litteratur. Det er litteraturen selv og vårt møte med den som utgjør det helsebringende i metoden.

3 MÅL OG IDEER FOR GJENNOMFØRING

Målet for prosjektet var at Shared Reading-metoden skulle tas i bruk av bibliotek, slik at lesestunder for økt livskvalitet kunne tilbys nye målgrupper. Lesestundene ses som et ledd i å gjøre flere mennesker kjent



med bibliotekets tilbud, og å gi flere muligheten til å oppleve litteraturens betydning i eget liv. Prosjektet har også handlet om å synliggjøre de lokale bibliotekene i kommunenes folkehelsearbeid.

Økonomisk støtte til personalressurs har gitt muligheter for å ta i bruk den nye formidlingskompetansen og nå ut til publikum på en ny måte. De sju prosjektbibliotekene har tilbudt "litterære pusterom" for utvalgte målgrupper eller som åpne arrangement i prosjektperioden.

Hensikten med prosjektet har vært å bidra til:

- 1) at flere får oppleve litteratur og lesing, uavhengig av funksjonsnivå;
- 2) utvikle bibliotekets arbeid med oppsøkende tilbud rettet mot nye målgrupper, som ledd i "litteratur for alle"-oppdraget;
- 3) bibliotekansatte bygger kompetanse og prøver ut shared reading som formidlingsmetode.

Prosjektet har lagt opp til utprøving med tanke på at tilbudet skal kunne inngå i bibliotekets faste tilbud. En strategi i dette har vært å styrke kontakten med folkehelsearbeidet både i kommunene og regionalt. Vi ønsket å bygge oppunder en utvikling der shared reading-lesestunder inngår i en varig satsing på tiltak som styrker folkehelsen.

Vi hadde som utgangspunkt at det å nå ut til nye målgrupper skulle vektlegges. Følgende idéer og refleksjoner ble delt med prosjektbibliotekene:

- Samarbeide med såkalte vekst-bedrifter om å tilby shared reading-lesestunder som avbrekk i arbeidsdagen eller som et sosialt tiltak utenom arbeidstid. Det kan foregå rundt lunsjbordet eller ute i en gapahuk.
- Frisklivsentraler, pårørende-foreninger, frivillighetssentraler, voksenopplæring, Røde kors og dagsenter for rus og psykiatri er andre aktuelle samarbeidspartnere.
- Lav terskel for deltakelse og samtidig sikre den enkeltes verdighet og rom for å vokse
- Prøve ut en kombinasjon av oppsøkende virksomhet og åpne grupper i biblioteket. For noen kan det i starten være for utfordrende å møte i åpne grupper. Når de gjennom målrettet tilbud har blitt vant med denne måten å nærme seg litteratur på, kan åpne grupper i biblioteket etter hvert bli aktuelt.



4 HVA HAR VI GJORT, OG HVA HAR VI LÆRT?

Følgende bibliotek har deltatt i prosjektet:

Heim, Hitra, Grong, Nærøysund, Meråker, Flatanger og Namsos.

Alle bibliotekene har fått tatt i bruk leselederkompetansen i løpet av prosjektperioden, og gitt tilbud rettet mot ulike målgrupper. Vi løfter fram erfaringer fra fire av kommunene, for å gi ulike eksempler både når det gjelder organisering, innhold og tilbakemeldinger.

4.1 Nærøysund

I 2022 ble det avholdt 5 litterære pusterom på Kolvereid kombinasjonsbibliotek og 5 på Rørвик folkebibliotek, i 2021 ble det avholdt 2 på Kolvereid kombinasjonsbibliotek.

De litterære pusterommene har blitt avholdt kl. 19, med tilpasning for å ikke kollidere med andre tilbud i kommunen, eller skoleferier. En erfaring de ansatte har gjort seg er at det ikke er behov for litterære pusterom i mai-juni-juli og august, da dette er måneder hvor mange reiser vekk fra kommunen for ferie eller har mye annet på agendaen.

Utvalget av noveller er leselederne selv fornøyd med. De opplever at de har truffet bredt, både med tanke på alder og kjønn. De har hatt deltakere i 30-, 40-, 50-, 60- og 70-årene på samme kveld. Det er overvekt av kvinnelige deltakere, bare en mann deltok. Det er ønskelig å gjøre en innsats for å nå ut til flere menn. Antall deltakere har vært rundt 6-8 per lesestund, noe leselederne mener er en fin gruppestørrelse.

Tilbakemeldingene fra deltakerne har kun vært positive. Det oppleves avslappende, og gir en veldig tilstedeværelse i nuet. Flere av deltakerne har beskrevet opplevelsen av et samhold mellom deltakerne akkurat der og da.

Markedsføringen er utfordrende, både med tanke på å nå ut med tidspunkt og hva tilbudet handler om. En refleksjon er at tålmodighet må til, det kan ta tid å få innarbeidet en ny type arrangement. Tilbudet markedsføres via Facebook, i avisen, på biblioteket og på kommunens aktivitetskalender. Tanken framover er at jungeltelegrafene får fortsette å jobbe. Det er også en idé å invitere inn avisa til å lage en avisartikkel der deltakere forteller hva dette er, og hvordan de opplever stunden.

Tilbudet om litterære pusterom er tilbudt regelmessig også i 2023. Vi har gående en idemyldring om vi skulle hatt litterære pusterom på institusjoner og ulike møteplasser utenfor bibliotekenes lokaler.



4.2 Meråker

I første del av prosjektet ble det holdt lesestunder i bibliotekets lokaler i mars og april 2022. Som forventet kom det flest kvinnelige voksne damer, og bare en mann. Opplegget foregikk annenhver onsdagskveld fra kl. 18-19.30., og dikt ble brukt som utgangspunkt for opplevelsen.

Vi opplevde at deltakerne var stille og forsiktige i starten, men etter hvert løsnet det. Denne gruppa har uttrykt ønske om at tilbudet skulle videreføres.

Del to av prosjektet ble rettet mot elever i videregående skole. Elevene fikk tilbud om leseformidling på dagtid innenfor skoletida til norsk-faget. Dette var nytt også for lærerne, som måtte venne seg på opplegget. Alle VG2- og VG3-elevne fikk minst to lesestunder hver. Dikt og korte historier ble mest brukt, etter avtale med norsk-lærerne. Ikke alle elevene viste at de lærte eller reflekterte noe under første runde, men etter hvert ble de mer engasjerte. Dermed fikk nesten alle en god opplevelse med innføring i metoden. Underveis ble det skapt god dialog mellom leselederen og lærerne, som var litt skeptiske på forhånd.

Del tre av opplegget gikk mot barnehagebarn og førsteklasinger som kom til biblioteket på formiddagstid. Leselederen kombinerte leseformidling av barnebøker med dramatisering av innholdet. For eksempel var det veldig populært med dukketeater av «hvem bæsjet på hodet mitt?». Vi fikk tilbakemeldinger fra barnehagene om at dette var populært, og at både barn og ansatte gjerne vil ha flere slike tilbud. Ved å gå fra barnehagene til biblioteket, får ungene dessuten fysisk bevegelse og det skapes en positiv forventning.

Den fjerde og desidert største delen av leseprosjektet har vi gjennomført i nært samarbeid med miljøarbeideren ved Meråker helsetun. Der har vi gjennomført over 20 lesestunder, både på dagsenteret, på kveldstid i dement-avdelingen «Kårstuggu» og på institusjonen «Søgardsjale». Spesielt populært ble det med gamle folke-eventyr, vers og rim. Mange eldre våknet til liv når de kjente igjen fortellinger og vers. Dette har nok vært det mest vellykkede og etterlengtede tilbudet for vår del. Denne målgruppen har ikke så mange opplevelser i løpet av et år, og både ansatte og pårørende har gitt gode tilbakemeldinger.



4.3 Flatanger

Aktiviteten i Flatanger ble gjennomført i løpet av høsten 2022.

Delmål: 1. Finne nye målgrupper slik at flere får oppleve litteratur og lesing. Gjennomførte tiltak:

- Vi har startet en lesegruppe for personer med nedsatt funksjonsevne. Gruppen har samling annenhver uke. Vi leser og snakker om det vi har lest. Vi bruker elementer av Shared Reading-metoden.
- Vi har hatt lesestund etter Shared Reading-metoden på arbeidsplassbesøk.
- Vi skulle prøve metoden på ungdomsklubben i høst, men de er i et oppussingsprosjekt. Vi avventer til lokalene er ferdig restaurert og ordinær drift i gang.

Delmål 2. Oppsøkende aktivitet og informasjon om Shared Reading. Gjennomførte tiltak:

- Vi har hatt Shared Reading på Frivilligsentralen, på arbeidsplasser og på biblioteket. Vi har informert om tilbudet også på voksenopplæringen og på arrangement i regi av Røde Kors.
- Hovedsakelig har vi hatt åpne grupper, men vi har også invitert spesielle målgrupper til lukkede samlinger.

Delmål 3. Bygge kompetanse hos bibliotekansatte og prøve ut den nye formidlingsmetoden. Gjennomførte tiltak:

- Leseleder har deltatt på «Tekst og te» på Feministhuset i Trondheim, på digitale leseledersamlinger og på Shared Reading-lesestund med leseleder fra fylkesbiblioteket under kulturfestivalen «Vrimmel».
- Facebook-gruppe for leseledere gir gode tips og rom for å utveksle erfaringer.
- Shared Reading åpne og for ulike grupper, høst 2022: 21.8., 12.9. (tre grupper denne datoen), 15.9., 2.10., 27.10., 6.11. og 12.12.
- Lesegruppe: 12.9., 26.9., 10.10. 24.10., 7.11, 21.11., 8.12. og 19.12.

Videre planer: Prøve metoden på ungdomsklubben, samt på Vekst-bedrift i kommunen.

Prøve ulike steder og tidspunkt for samlingene.



4.4 Namsos

I Namsos kalles tilbudet LES i LAG.

En av de faste lesegruppene i prosjektperioden har bestått av brukere fra dagsenteret Optimisten, som har tilbud om ulike aktiviteter for folk med psykiske lidelser.

Alle Les i Lag-samlingene i 2022 har foregått på Optimisten.

1.samling: 27.01

Antall deltakere: 7 stk.

Lesing av en sørsamisk novelle/eventyr og et dikt i anledning Samenes nasjonaldag som nærmet seg.

2.samling: 24.02.

Antall deltakere: 7 stk.

Novellen «Runemesteren».

3.samling: 31.03.

Antall deltakere: 7 stk.

Oppstart av romanen «Potensgiverne» og dikt av Hans Børli «Du lever».

4.samling: 28.04.

Antall deltakere: 6 stk.

Leste noen kap. av Potensgiverne og diktet «Solregn» av Hans Børli.

5.samling: 02.06.22

Antall deltakere 6 stk.

Leste noen kap. av «Potensgiverne» av Karin Brunk Holmqvist og diktet «Junikveld» av Hans Børli.

Dette er en gruppe mennesker som kjenner hverandre godt fra før. Noen av dem snakker mye og andre snakker nesten ikke i hele tatt. Det har skjedd en fin utvikling i gruppa og alle har bidratt i samtalene rundt tekstene.

Tilbakemeldingene fra deltakerne har vært veldig positive og de har beskrevet samlingene som: «Godt, trygt, avslappende, trivelig, gleder meg til neste samling, interessant».

Ingen av deltakerne leser bøker jevnlig, men en av deltakerne skriver dikt og fotograferer naturbilder. I høst tok han mot til seg og ga ut en diktsamling på eget forlag.



LES i LAG for fremmedspråklige er også prøvd ut.

Høsten 2022 ble det etablert språkkafé på biblioteket i samarbeid med lokallaget av Norsk Folkehjelp og Kvinne- og familielaget. De ordinære språkkafé-samlingen stod lagene for, mens leselederen hadde tre Les i lag-samlinger.

1.samling var 13.10.22

Antall deltakere: 2 stk, en som snakket godt norsk og en som kan veldig lite norsk.

Litteratur: Den store boka om Harry og Roger av Ragnar Aalbu. Dette er en stor billedbok med lite tekst. Leselederen leste og gruppa samtalte om både tekst og bilder, og i tillegg ble det også en god del ordforklaringer og læring av nye ord.

2.samling var 10. 11.22

Antall deltakere: 1 stk. Det var hun som kunne lite norsk og vi fortsatte med den samme boka som forrige gang.

3. samling 15.12.22

Antall deltakere: Mange. Dette var en fellessamling med språkkafé-gjengen og juleavslutning med konsert fra Kulturskolen. Dette ble en kveld med bare samtaler, musikk og servering.

Shared Reading-metoden er et veldig godt verktøy for å skape en trygg og god gruppe. Metoden kan være en god døråpner til både å oppdage litteratur, skape en sosial møteplass, språktrening og trivsel.

Videre plan for Les i lag i Namsos:

Vi fortsetter med Les i lag for fremmedspråklige og vi vil kombinere det med språkkafé på torsdagskveldene. Hver 4. samling vil være Les i lag-samling. Målet er å få med flere deltakere fra språkkaféen inn i Les i lag-gruppa. Litteraturtilbudet vil være lettleste bøker, billedbøker og dikt. Vi velger ut i forhold til norskknivået i gruppa. Det vil være samling en gang pr. måned.

Vi planlegger også å videreføre gruppa på Optimisten dagsenter.

Den vil møtes en gang pr. måned på dagtid.

I denne gruppa er det viktig med litteratur som sprer glede og positivitet.



5 AVSLUTNING OG ØKONOMI

Prosjektet har ført til at 7 bibliotek i Trøndelag har fått tatt i bruk ny kompetanse innen Shared Reading-metoden, og flere av dem har nådd ut til nye målgrupper. Det er god grunn til å tro at prosjektet har ført til en synliggjøring av biblioteket som aktør innen kommunalt folkehelsearbeid. Alle uttrykker en intensjon om å gå videre med tilbudet, men det knytter seg usikkerhet til om det vil være mulighet til å få økt lønnsbudsjett eller gjøre omprioriteringer innen eksisterende driftsbudsjett. Erfaringene bibliotekene har gjort seg, vil uansett være verdifulle å ha med seg i planlegging av og argumentering for framtidige tilbud innen Shared Reading.

Budsjett og regnskap. Litterære pusterom - Shared Reading i bruk. Tildeling fra NB 2021			
	Budsjett	Rev budsj	Regnskap
Inntekter			
Tilskudd fra Nasjonalbiblioteket	575000	450000	450000
Egeninnsats *7 prosjektbibliotek	105000	105000	105000
Egeninnsats fylkesbiblioteket	50000	50000	52000
Totalt	730000	605000	607000
Utgifter			
Lønn gjennomføring *7 prosjektbibliotek	575000	450000	447000
Lønn administrasjon *7 prosjektbibliotek	105000	105000	105000
Lønn fylkesbiblioteket	50000	50000	50000
Reise og opphold prosjektleder			5000
	730000	605000	607000

*I søknaden er det oppgitt 5 prosjektbibliotek, men det ble 7 som deltok.

